

1. Փոփոխութիւններ Եւ ՇԱՐԻՔ օրերը կը հրատարակուի :
2. Տարեկան բաժանորդագրութիւնն է միայն չորս արծաթ միջիւ կանխիկ վճարելի, թէ մայրաքաղաքիս և իւր արտաքինացի եւ թէ գաւառացի համար :

3. Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :

4. Տեղական և գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :

5. Հատը մէկ շաբաթ, և կը գտնուի մասնաւորապէս Պահէ գաւառ Սուճի Պօղոս աղայի խանութը :

Փ Ո Ւ Ն

6. Ծանուցման տարը 3 շաբաթ մէկ անգամի համար : Աւելի առաջ կըլլայ աւելի անգամներու համար :

7. Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն՝ Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան Կ. Պօլիս Պալատ - բազար Նաֆիէ խան վերի յարկ թիւ 16 :

ADRESSE

H. S. Aladjadjian

Directeur du Journal Armenien
POUNTCHE — 16 Nafé Han. Balouk
Bazar Constantinople.

Թիի 1549

ՇԱՐԻՔ

1880 ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ 25

ԱԶԳԱՅԻՆ

Օգոստոս

Պարտաւոր կգտնուի զմեզ՝ յաճախ յորդոր ու հրաւեր կարգաւ մեր ամեն կարգի և աստիճանի ազգայնոց, որ բարեհաճին ըստ արժանւոյն մասնակցիլ ազգային ամեն կարեւոր և բարենպաստակ հանգանակութեանց : Արդարեւ կան մաս մ'ազգայինք, որ միշտ առատ կ'ընդունին. սակայն կարի յոյժ սակաւաթիւ լինելով այս մասն, հարկ անհրաժեշտ է որ առ հասարակ ամեն հայ, այլ և կին, մասնակցին՝ անպէտ ու շնորհալի ծախքերէ զգուշանալով : Ազգը բաղում և բաղմաբով պէտքեր ունի. կարելի չէ հայ թայթել զանոնք՝ միայն քանի մը հարկւր անձանց հանգանակութեամբ : Յաւելով նկատուած է, որ սովորեց կամ օգտակար ընկերութեան մը և կամ ուրիշ կարեւորագոյն հանգանակութեան մը համար քանի մը զրուշ խնայող հայեր՝ միւս կողմանէ հարկւրաւոր զրուշներ կ'առայեն : Ծանր և անթողիլ անտարբերութիւն մ'է այս :

Ազգականդրապօլի մէջ, կըսէ նամակ մը, հայ վաճառականաց տիկնայք մինչեւ 2-300 ըռալի կ'ծախսեն մէկվմէկու խնայող տալու և զբօնելոյ համար. սակայն երբ ազգային հանգանակութեան մ'ը հրաւիրուին, մեծ դժկամակութիւն կ'ցուցնեն և բնաւ չեն տար կամ խիստ քիչ կուտան : Այսպէս է և այլ բազում հայաբնակ գաւառացի ու քաղաքացի մէջ : Ազգին ամեն պէտքերն այժմ ամեն տեղ անգործ կ'հնգացուէին եթէ ամեն հայ իւր պարտքը ճանաչէր և կատարէր : Քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ իրական սեռը գրեթէ բարեգործութեան օրինակ և քաջալեր կ'հանդիսանայ արանց : Տիկնայք և օրիորդք երբ կ'ամեն կընան մեծամեծ գործեր. հայ իրական սեռն երբ վերջին ժամանակներս փոքրիկ շարժում մ'ըրաւ՝ բազում արդիւնք ունեցաւ : Ազգանուէր և Դպրոցասէր-Հայուհեաց ընկերութիւնք, մօտեւա բաւական

նպաստ ընդունեցին քանի մը տիկնայցի ու օրիորդաց անձնուէր շրջագայութեան շնորհիւ : Ազգային Հիւանդանոցը, երբ երբեմն ազնուազգի խնամակալուհեաց հովանոյն ներքեւ կ'գտնուէր, առաւել ճոխ ու անգործ վիճակ մ'ունէր : Ազգային այդ միակ պատասպարանն և՛ այժմ մեծապէս պէտք ունի տիկնայցի գըթոյն ու կարեկցութեան :

Վերջապէս, պարտիմը Եւ ՇԱՐԻՔ օրերը ազգային պարտականութիւն ունեցողներն քանի մը հարկւր հայեր չեն. ամեն հայ, ամեն կարգէ և սեռէ, պարտաւոր են օգնել : Ազգային պարտուց մեծ բեռն ծագել մատին և սակաւաւոր խմբի մը օգնութեամբ բաւական կարելի չէ. աշխատութիւնը ու օգնութիւնը ընդհանրական և ճոխ ու առատ ըլլալու են :

Կկասկածիմք, թէ գարձեալ երեւան պիտի ելնէ կառուածական վկայագրոց խնդիրն, որ անցեալները Պատրիարքարանի և Բ. Դրան մէջ բաւական ջերմ և երկար բանակցութեան նիւթ ըլլալէն յետոյ հազիւ հազ կարգաւ գրեցաւ փակեցաւ ի նպաստ մեր ազգային անտուկին : Կլեմք թէ թաղերուն իմաստներուն կողմանէ այս օրերս յայտագիր մը տրուեր է Բ. Դրան, որով խնդրեր են որ ոչ-մահմետականաց պաշտօնատանց տուած կալուածական վրկայագրերը իմաստներն ալ տեսնեն ու կընեն «մահլիւլէ» փախըստեան տեղի չթողլոյ համար : Տեսնենք, թէ Բ. Դրանք ինչ պատասխան կ'ենեն :

— Զօրեքալութի մեր լրագրոյն հրատարակութեան յետոյ իմացանք, որ Սոյ կաթողիկոսը և երեք վարդապետք ընդ հսկողութեամբ մայրաքաղաքս կ'երբուրն, ժողովուրդը խռովեցունելու և ապստամբեցունելու ծանր ամբաստանութեամբ : Զէյթունի վերջին անցից ժամանակ ալ այսպիսի ամբաստանութիւն եղած էր Սոյ կաթողիկոսին համար, սակայն քննութիւնն ի դեբեւ հանեց : Կյուսամք, թէ մի-

եւնոյն արդիւնքը պիտի տեսնուի՝ այժմ ըլլալիք քննութեանն ալ : Միանգամայն կկարծեմք, թէ մայրաքաղաքս բերուողը Սոյ կաթողիկոսը չէ, այլ Ֆրանսիական վանահայրը՝ որոյ մայրաքաղաքս դառնալէն յետոյ, Բ. Դրանք քանիցս գանգատ գրուած է առ Պատրիարքարան՝ իրբեւ խռովարար որ նշանակուելով :

Այսու ամենայնիւ, Պատրիարքարանէն պաշտօնական անձինք կ'այտարարեն, թէ մինչեւ ցայսօր այդպիսի տեղեկութիւն մը չունի Պատրիարքարանը, և թէ բողոքողն անհիմն է :

— Երեկ երեսփոխաններէն միւրն 30 հոգի ներկայ գտնուելով կարելի չեղաւ որոշող ձայնից առաւելութիւն գտնել և որեւէ որոշում տալ : Սեբաստիոյ Թուղաւոր գիւղի ազգայնոց կողմանէ հանրագիր մը մատուցաւ ժողովին, որով կըողորեն Ռէէիս-օղլու մականունաւեալ երկու եղբարց դէմ : Այս հանրագիրը վարչութեան յանձնուեցաւ յանձնապալ տնօրինութեան :

— Կհաւաստեն, թէ Պաթուկ մի նահանգէն Թուրքիա գաղթող մահմետականաց մէջ արդարեւ հայեր կան, բայց նոքա Սուլթան-Սէլիմի օրով մահմետականութիւնն ընդունել են, և տակաւին քիչ ժամանակ յառաջ մահմետական կրօնքին յարողներ ալ կ'գտնուին : Շատերը կ'ընեն եղբր իրենց հարց գինի խմել, գինի ու օղի պատրաստելը, և շատ պառաւներ դեռ եւս պահք կ'պահեն եղբր : Արդ՝ վինի կողմերը այսպիսի հայեր, 20,000 ի չափ, բնակեալ են. ընդհանրապէս որմնագիր են և բաւական լաւ արհեստաւորք : Շատերը մեր «նախորդ հայերը էին, բայց մենք այժմ հայ չեմք», կըսեն աղաւաղեալ հայերէնով : Դեռ եւս հայ լեզուին հետքն իսպառ ջնջուած չէ սոցա մէջ. և մանաւանդ ծեր կանանց մէջ շատերը հայ լեզուն պահած են :

— Այս օրերս Գարթալի մէջ խիստ ծանր և գայթակղական դէպք մը պատահեր է, որ Պատ-

րիարքարանի խորին ուշադրութեան արժանի է :

«Ասկէց երկու տարի յառաջ տեղւոյն թաղական խորհուրդը առանց Պատրիարքարանի ծանուցանելու, ուղեր է աղկան մը հետ բռնի ամուսնացունել ֆէսճի Պօղոս անուն անձ մը, և Տ. Մա. նուէլ քահանայն ալ յինքն գրաւեր է՝ համոզելով թէ ինքը թաղական խորհուրդը ըստ ամենայնի պատրաստ է պատասխանատուութեանէ զերծ պահելու համար : Հետեւաբար խումբ մ'անձինք ժողովելով թաղական խորհուրդը՝ քանի մը ոստիկաններով պաշարեր է տանը դուռը. երբ Պապիկ խորհուրդը կատարելու պատրաստութիւն եղեր է, փեսայացուն նկատելով որ եթէ ընդդիմանայ՝ բիրբուր հարուածոց ներքեւ բռնի պիտի պսակեն զինքը, կրկին կըրկին բողոքեր, քահանային խմաց տուեր է թէ բնաւ չընդունիր այս բռնի ամուսնութիւնը և մինչեւ վերջին չունչը այս բռնութեան դատը պիտի վարէ առաջի Պատրիարքարանի. սակայն բնաւ լսելի չէ եղեր ամեն ազգարարութիւն և բողոք, և բռնի պսակ դրեր են : Մարդը մինչեւ վերջը չէ ընդունել, և երկու տարի երբեք չէ գացեր աղկան քովը : Եւ ուրովհետեւ Պատրիարքարանի բողոքեր և դատ բացեր է, Պատրիարքարանը յետ երկարատեւ քննութեան իւսկիւտարի Ս. Կա. րապետ եկեղեցւոյ արժ. Տ. Գրիգոր քահանային հրամանագիր զրկեր է, որ Գարթալ երթալով օրինաւորապէս կատարէ Պապիկ խորհուրդը : Թաղական խորհուրդականք երբ լսեր են Տ. Գրիգոր քահանային երթալը, խորհրդաբանին մէջ աղմուկ հաներ՝ պօռացեր կանչեր են թէ ոչ Պատրիարքարանը, ոչ Պատրիարքը, և ոչ նորա հրամանը կ'անհնայնք, քանի սր նա մեր որոշմամբ կատարուած պսակը չէ ընդունել : Արդարաւսէր և ուղղախոհ անձինք ներկայ գտնուելով ջանացեր են զիրենք զգաստացունել և յուղղութիւն ածել, բայց կարելի չէ եղեր. թաղականք եկեղեցին ալ չեն բացեր, և յանդգներ են խաչ և ե-

կեղեցական զգեստ չտալ, և վերջապէս հարկ եղեր է յունական եկեղեցիէն բերել տալ:»

Այս պատմութիւնն ընողը թաղական խորհրդականաց յետին աստիճան տգիտութիւնն, և մինչեւ իսկ իրենց ստորագրութիւնը դնելու անկարող գտնուիլն ալ ծանուցանելով՝ մեծ ցաւ կ'այայտնէ: Եթէ պատմութիւնն ստորագրէ ամենայն պարագայիւր, մեծ յանդգնութիւն և բարբարոսութիւն է սոցա ըրածը: Պատրիարքարանի պարտ է անաչառ քննութեան ենթարկել այս անցքը, և թոյլ չտալ որ այսպիսի անձինք օր մ'իսկ իբրեւ թաղական խորհրդական պաշտօն վարեն Գարթալի մէջ:

— Իսկիւտարի Իճատիյէի պատուարժան Հոգաբարձութիւնը կ'յանձնարարէ մեզ ծանուցանել թէ վարժարանին փութալան և աղգանուեր դասատուք վաղուքն սկսեալ կ'իւրակօրեայ դասարան մը կ'ընեն՝ փափաքողաց առ այժմ ուսուցանելու համար հայերէն, թուրքերէն, գաղղիարէն, անգղիարէն, յունարէն լեզուները, և թըռաւանութիւն, աշխարհագրութիւն, տոմարակալութիւն, տարրաբանութիւն: Ուսանիլ գացողներէն դոյզն նուէր մը պիտի առնուի ի նպաստ աղքատիկ ուսանողաց վարժարանին:

— Լուր կը տրուի մեզ, թէ Մշոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Գրիգորիս սրբազան՝ վաղը Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ Պատարագ պիտի մատուցանէ:

— Կլեմէ, թէ Տիփսիսի Մըշակ լրագրի խմբագրապետն՝ գաղղիարէն լեզուաւ շարժաթերթի մը հրատարակութեան արտօնութիւն խնդրեր է տեղական կառավարութենէն:

— Իզմիրի աղգայնոց մէջ հանդանակութիւն բացուեր է ի նըպաստ Մանգումէի-Էֆըքար լըրագրոյ, և մինչեւ ցարդ բաւական մեծ գումար մը դոյացեր է:

— Վսեմ Աբրահամ փաշա Երաման 15 իրա նուիրեր է ի նպաստ Աղգանուէր-Հայուհեաց ընկերութեան:

— Միջգիւղէն աղնիւ օրիորդ Բէմպէ Գաբրիէլեան իւր ձեռագործն եղող խիստ ընտիր օթոց մը նուիրեր է Աղգանուէր-Հայուհեաց ընկերութեան, վիճակահանութեան դնելու համար:

— Կարինէն կ'ընեն հոկտ. 11 թըռուով:

«Աղգային վարչական դործերն խառնաշփոթ վիճակի մէջ են: Չկարծուիր որ վանօրէից խնդիրն յօգուտ աղգային անուակին դոր-

ծագրուի...: Գաղտնիքնու միտցումն դեռ չիրացաւ: Գեր առաջնորդն թէպէտ անգուլ կաշխատի, բայց իւր ցայժմ ցուցած գործունէութիւնները պատշաճ է անուանել ինչ որ Կեղ-կեղութիւն: Եթէ վաւարելի էր մեզ նաև Կեղ-կեղ տեսնել, դորս պարբերաբար պիտի գրեմ ձեզ ի հրատարակութիւն:

«Այսօր Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր անուան տարեգարձը տօնախմբեցաւ Բարձր-Հայոց Միութեան կողմանէ պատրաստուած մի շքեղ հանդիսիւ. ատենաբանութիւնը, երախտագիտական յայտարարութիւնը և բարեմաղթութիւնը եղան Գեր. Օրմանեանի, տղթոր Շիշմանեանի, Ազնաւորեանի և Պ. Սիսակ եռանդուն երիտասարդին կողմանէ ի պատիւ Նորին սրբազնութեան: Երկու սեռէ խումբն բազմութիւն ներկայ էին, որք «կեցցէ Ներսէս Պատրիարք» աղաղակելով նորաշէն դպրոցին յարկերը թընդացուցին»: — Մ. Թ.

— Ատանայէն կը գրեն հոկտ. 10 թուով:

«Այս օրերս քաղաքիս մէջ բաւական շարժում մը կայ: Ուսումնարաններն մշտապէս շարունակելի պահելու համար բոլոր արհեստաւորը ուսումնարանաց համար ամսական կամ տարեկան տուրը վճարելու համար կատարագրեն կամ կանխիկ կ'վճարեն: Պօլսոյ Միացեալ ընկերութեանց կողմանէ Կիլիկիոյ բոլոր վարժարանաց տնօրէն կարգեալ Սանտալեան էֆէնտին հոս կ'գտնուի յիշեալ ընկերութեան և քաղաքական ժողովոյ հետ պայմանագրութիւն ընելու համար: Գեր. առաջնորդ. տեղապահը ջանադիր է՝ վարժարանաց ծախքը եկամուտներէն և ժողովրդէն հոգալու աղբիւր մը ճարելու և հաստատուն հիման վրայ դնելու համար: Տայր երկինք, որ յաջողէր այս մեծ գործը: Ամեն վիճակ կամ քաղաք քիչ կամ շատ կ'կարգադրուի, բայց Ատանայի մէջ բարեկարգութիւն ու յառաջագիւտութիւն շատ դժուարաւ կ'ըլլայ: Վասն զի ըստ հնոյն վարուելի և ի խաւարի թարթափիլ ուզող կողմը մեծամասնութիւն կ'կազմէ, և միւս կողմն ալ անտարբեր ու տկար ըլլալով չարին կողմն յառաջ կ'երթայ: Քարը դէպ ի վար ինքնին կ'ըլլորի, բայց դէպ ի վեր հանելու համար աշխատութիւն և ոյժ կուզէ:

«Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը բոլոր թեմերը շրջաբերականներ ղրկած է. իւրաքանչիւր վիճակէ 6 էն մինչեւ 1 երեսփոխան և 2 ական քահանայ կուզէ, Սոյ վանուց

մէջ համախմբելու և Կիլիկիոյ աթոռոյն անկեալ վիճակին վրայ խորհրդակցելու համար: Տեսնենք, ինչ արդիւնք պիտի դուրսայ: Կիլիկիոյ վիճակաց ժողովուրդ բոլորովին ցրտացած է. աղգային յառաջագիւտութեան համար դանկ մ'անգամ տալ չտրէր. ճանապարհի ծախքն փախչելով շատ վիճակներ երեսփոխան չը պիտի ղրկեն: Ինչպէս քաղաքիս գաւառական ժողովն ալ կ'ըրթկամակի՝ ծախք ընել չուզելով: Բնաւ չեն հոգար աթոռ, վանք, եկեղեցի, և այլն»: —

ԸՆԴՈՐՁԱԿ ՕՐԱՅՈՅՑ

1884

ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ

Գին 100 փարայ

Յօրինեալ

Յերեմիա քահանայէ Խաղաղի

Աղգանութիւն

Ս. Փրկչեան Աղգային Հիւանդանոցի

Տպագրութիւն Արամեան

Պարունակութիւն

— Վիճակագիր տէրութեանց.

— Հայրապետութիւն Հայոց. — Հայաստան աշխարհ կամ Արմենիա. — Օսմանեան միջազգային թղթատարութիւնը. — Ժամանակացոյց սուրհանդակաց օսմանեան միջազգային թղթատարութեանց. — Երոպական նամակատունը ի Կ. Պօլիս. — ցուցակ զնոց թղթատարութեանց և հեռագրութեանց երոպական և ասիական քաղաքաց Թուրքիոյ.

— Սակագին հեռագրի ըստ նոր կարգադրութեանց միջազգային թերթերու. — Ընկերութիւնը շոգեշարժ նաւարկութեան, ինչպէս են, եգիպտական (Խըտիլիյէ). — Մախսուէ. — Աւստրո-հունգար Լոյտ. — Միսսօլի Մարիթիմ. — Բաքէ էնէ և ընկերութիւն. — Ռուսական ընկերութիւն. — Ընտանեկան դեղարան:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԲ

Վագրթ այս առաւօտու թերթի մէջ դարձեալ կ'աղբէ, թէ Տուլչինեայի խնդիրն մինչեւ 5-6 օր առանց դժուարութեան կ'կարգադրուի կ'վերջանայ, հակառակ այլ եւ այլ հրատարակութեանց հակառակորդաց:

— Էտիրնէի նախորդ կուսակալ Ալի փաշա երէկ երեկոյ մայրաքաղաք հասած ըլլալու է: Կըսուի, թէ իբրեւ արտաքոյ կարգի քննիչ անյապաղ Մէլանիկ պիտի երթայ՝ նոյն կողմանց դիրքն ու վիճակը աչքէ անցունելու համար:

— Երէկ առաւօտ ժամը 3 1/2-ին ատենները, մայրաքաղաքիս մէջ բաւական ուժգին շարժ մ'եղաւ, բայց բարեբաղդաբար անջնաս:

— Շքոտրայի մօտ 400 ընտանեաց համար նոր դիւղ մը կ'ընեն եղեր, ուր պիտի փոխադրուին Տուլչինեայի յանձնանէն յետոյ հոն բնակիլ չուզողները:

— Այս տարի Գրդաղաճի մէջ բամպակի ու չամիչի բերքը առատ եղեր է, և մինչեւ ցարդ 7,500 հակ բամպակ և 15-20 հազար խանդար չամիչ դուրս հանուեր է:

— Կիպրոսի մէջ 200 հազար օխայ մարախի սերմ ժողովուրդ է, և մօտերս կ'ըլլայ վերաբերեալ բազում օգտակար ծանօթութիւն պարունակող տետր մը պիտի հրատարակուի:

— Պաղատալի կուսակալ կարգեցաւ՝ Հիճազի նախկին կուսակալ Թագիէտտին փաշա:

— Էտիրնէի կուսակալ անուանեցաւ Բէուֆ փաշա:

— Առաջին աստիճանի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Գեր. Հասուն էֆէնտիի:

— Իտալիոյ թագաւորը պատուանշան ընծայեր է՝ Եգիպտոսի խտիլին Ապպաս պէյ որդւոյն:

— Փարտի Պոսֆոր կ'աղբէ, թէ Անգլիա որոշած է դործագրել տալ Պէրլինի գաշնագիրն. և թէ՛ տէրութիւնը կ'ամ ազատ պիտի թողուն զինքը և կ'ամ նորահետ միանալ հարկադրին:

— Ըստ Վագրթի հինգաթի նախարարաց արտաքոյ կարգի ժողով դուստրելով, գանձային և ասիական բարենորոգմանց խնդրովք զբաղեր, և բարենորոգմանց գործադրութեան միջոցներուն վրայ խորհրդակցեր է:

Նոյն աւուր դիշերը պալատան մէջ ալ ժողովուրդով Տուլչինեայի յանձնան դիւրութեան միջոցներ մտածեր են:

— Կարնոյ կուսակալ Մուսթաֆա փաշա՝ որ նահանգին մէջ չըլլաղայութեան ելած է, Բաբերդ կը գտնուի այժմ:

— Ըստ Նէօլոյօսի՝ Գարդանէի մէջ զինուորական մեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան, նոր ամբուլութիւնը կ'աւելնան և զօրաց թիւն կ'ստուարանայ:

— Փար կը գրէ, թէ Պօլսոյ դեսպանը ի պաշտօնէ ստուգած են, որ Գարատաղի և Թուրքիոյ սահմանաց գծին վրայ 2000 էն չանցնիր սպառազինեալ Գարատաղաց թիւն:

— Ըստ Լա Թիւրքիի՝ Եանեայի նախորդ կուսակալ Բասիմ փաշա Սամոս հասած, և սկսած է քննել կողմն կառավարիչ Գօսթաթի փաշայի և ժողովրդեան մէկ մասին մէջ տիրած անհամաձայնութիւնը, սակայն Գօսթաթի փաշա իրեն դէմ բողոքողները բանտար-

կերտն ալտառաւաւ՝ Բախմ փա-
շայի քննութեան գործը կը դժ-
ուարանայ :

Ռուսիոյ Ձարին հիւանդ. և
մինչեւ իսկ կիսամեռ լինելուն
դրոյցը , որ անցեալ շաբթու մե-
ծաւ կարեւորութեամբ հրատա-
րակուեցաւ , Լիվաթիայէն ելած
սլաշտօնական լուրերը բոլորովին
կհերքեն : Ձարը քաջաւորջ է և
ղեր :

— Թայմըզ լրագիրն՝ Անգլիոյ
գլխաւոր նախարար Պ. Կլաթըս-
թոնի ներկայ վիճակին վրայ գը-
րելով ըսեր է , թէ անցեալ Ապ-
րիլին ղկլատսթոն պաշտօնի բարձ-
րացունող մեծամասնութեան
կարծեաց փոխուած լինելուն նը-
շան մը չկայ , և թէ միեւնոյն
փատահութիւնը տակաւին կայ
առ Պ. Կլաթսթոն :

— Ամերիկայի հանրապետու-
թեան նախագահ ընտրեցաւ զօ-
րապետ Կարֆիլտ , և փոխ-նա-
խագահ՝ Պ. Արթուր :

— Կարթէժէն սեպտ. 23 թուով դըր-
ուած նամակ մը հետեւեալ տեղեկու-
թիւնները կուտայ քրդական ապստամ-
բութեան վրայ :

« Այս օրերս Պարսկաստանի
մէջ իրիստ հետաքրքրական է հըռ-
չակաւոր Շէյխիպատուլլահի ար-
շաւանքն դէպ ի Պարսկաստանի
սահմանները : Գրդաց այդ դեւ-
պետ - սպարապետը ի վաղուց
պատրաստուելով վրայ էր աս-
պատակութեան մը համար՝ որ
պիտի տարածուէր ամբողջ Ա-
տրոպատականի գաւառաց մէջ :
Մէկ կայծ միայն բաւական էր
լեռնական մարէշալին պատերազ-
մի նշան տալուն . այդ ալ իրօք
պատահեցաւ : Քանի մը շաբաթ
յառաջ , Սովուքուլաղ քաղա-
քին մէջ քուրդ-համգա աղա՝ որ
Մանգուռ ցեղի գլխաւորն է ,
պատճառաւ մը ապստամբելով
պարսից կառավարութենէն՝ իս-
կոյն իւր քաջամարտիկ ցեղի հետ
անցաւ քրդաբնակ երկիրը , ուր
Շէյխը զնա գրկաբաց ընդունեց ,
որում գուցէ ի վաղուց կապա-
սէր : Համգա աղա և Շէյխին
չէյի Գատէր որդին իրբեւ մէկ
մէկ զօրավար նշանակուելով իւր-
եանց բազմաթիւ ասպատակօք
մտեր են Սովուքուլաղ . քա-
ղաքին բնակիչք այժմ առ անի
գրեթէ ցրուած են . այդ քա-
ղաքին մէջ կային մէկ քանի բը-
նիկ և մէկ քանի օտարական հա-
յեր . նոքա ևս խոյս տալով եկան
հասան Դաւրէժ . սոցա հետ էին
Պ. Ա. Տ. Յակոբով և Պ. Խուրա-
դով . առաջինը նոյն քաղաքին
վաճառականաց գլուխ էր և երկ-
րորդը փաստաբան . Տէր Յակո-
բով Համգա աղայի բարեկամ լի-

նելով՝ աղաբարութիւն է ստա-
ցեր ժամանակ մը հեռանալ Սո-
վուքուլաղէն . այս պատճառաւ
նա շտապեր է , ինչպէս նաև բո-
լոր Հայք իւր հետ : Գաւառին
կառավարիչ արքայազուն պարսիկ
իշխանն ալ դիմեց ի Դաւրէժ :
Պարսից կառավարութիւնը զօրք
ու թնդանօթ զրկեց ապստամ-
բութիւնը զսպելու համար :

« Կըսեն , թէ Շէյխը մինչև 60
հազար անկանոն զօրք ունի պատ-
րաստի : Քուրդք այս միջոցիս ո՛չ
միայն կը հայտատակին Շէյխին ,
այլ և նորա ամեն մէկ խօսքն
իրբեւ աստուածային պատգամ
կընդունին : Դիւղէ կամ քաղաքէ
մը անցած ժամանակը յետին
քուրդէն սկսեալ մինչեւ աղանե-
րը՝ պէյերը և ցեղապետները
բոլոր կերթան կըսքին առջեւ ,
և քղանցքը , ոտքերը , կոշիկնե-
րը և մինչեւ անգամ ձիուն ոտ-
քերը կը համբուրեն : Լսեցի որ
քանի մը Հայք ճանապարհները
կողոպտուեր , և մէկ քանի պար-
սիկք ալ սպանուեր են : Լուր
մ'ալ կայ , թէ վաճառ կողմերը
70 ի չափ հայ սպաններ են Շէյ-
խին հրամանաւ : Դիւղաւածով
տեսայ Շէյխին մէկ թիկնապա-
հն , իրբեւ ծպտեալ փախտա-
կան յերեսաց Շէյխին . սակայն
կը կարծուի թէ Պարսկաստանի
և Ռուսաստանի քուրդերը ողե-
ւորելու կը շրջի : Շէյխն ամեն
ուրբաթ օր ո՛չ միայն զօրածո-
ղով , այլ բոլոր ցեղապետներն
ու կարդացողները ժողովելով
արշաւանաց համար կը խորհըր-
դակցի եղեր : Միայն զօրապետ
Տ. Ղուկասօֆի անունը կը սար-
սափեցունէ զսա . իւր բոլոր զօ-
րաց համար Մարթինի հրացան-
ներ ու մեծամեծ թնդանօթներ
ունի եղեր : Ո՛վ տուաւ » :

Քրդական այս ապստամբու-
թեան վրայ այժմ Եւրոպայի մէջ
ալ մեծ կարեւորութիւն կը տըր-
ուի : Անգլիական լրագիրք կկար-
ծեն , թէ Պարսից կառավարու-
թիւնը շատ դժուարութիւն պի-
տի կրէ , և թերեւս Պարսկաս-
տան աշխարհ այս պատճառաւ
ծանր հարուածոց պիտի ենթա-
կի : Կարծողներ իսկ կան , թէ
քուրդք մեծապէս պիտի յաջողին
և պիտի կարենան հզօր թաղա-
ւորութիւն մը հիմնել : Դէպքերը
պիտի ցուցնեն այս կարծեաց ո՛ր-
չափ արժէք ունենալը : Անհամ-
բեր կսպասուի պարսիկ զօրաց
շարժմանց :

Ձիւղաւ Լաղաւ : — Անցեալ ամիս
չինացւոյ մը թաղման հանդէսը
կատարուեցաւ Նիւ-Եօրք քաղա-
քը : Յուդաիկաւորութիւնը կը

բաղկանար յիսունի չափ Ձինացի-
ներէ . Բօնֆիւսիօսի կրօնքէն
քաւմ չգտնուելով ի Նիւ-Եօրք ,
հանգէսը առանց աղօթքի կա-
տարուեցաւ : Մեռեալը որ Լիվան
կը կոչուէր , Մօթ փողոցի գաղ-
թականներէն նախաւաճառ մի
էր . մեռելակառքին վրայ նըս-
տած էր իր հայրենակիցներէն
մին որ շարունակ բրինձէ թղթի
կտորներ կ'սփռէր ճանապարհին
վրայ . կերելի թէ այս աւելոր-
դապաշտութիւնը սովորութիւն
մը դարձած է Ձինաստանի մէջ ,
որպէս զի մեռեալը կարենայ իւր
ճանապարհը գտնել՝ եթէ փա-
սիւքի թողուլ իր գերեզմանը ,
և սատանային լարած դարան-
ներուն հակառակ կրկին տեսնել
իր կենդանութեան ատեն նըս-
տած բնակարանը : Պրուքլինի Է-
վըրլուին անուն գերեզմանատունը
տարուելով Լիվանի զգեստները
այրեցին նախ . յետոյ գերեզմանին
շուրջը շարեցին վառած կերոն-
ներ , բրինձ , վառեակներ , սխաբի
միս և թէյ , որպէս զի մեռեա-
լին հոգին կարենայ ուտել խմել
և զօրանալ երկնային գաւառները
ուղեւորած ատեն . գերեզմանին
վրայ ափերով թէյ ցանկնուն
վերջը , յուղարկաւորք՝ որոնց մէջ
կը գտնուէր չինացւոյ մը հետ
ամուսնացեալ երիտասարդուհի
իրլանտացի կին մ'ալ , կառքով
Նիւ-Եօրք վերադարձան :

10000 ֆրանկէ աղալի չէ : — Իտա-
լիոյ դիտարանին պաշտօնակալ-
ներէն և գիտնական դասէն Պըրի
անուն անձ մը դիտարանաց դի-
տակներու համար մեծ ապակի
մը շինել տուեր է , որ դիտակ-
ներուն 10 ի չափ ապակիին
տեղը կըռնէ եղեր : 10,000 ֆը-
րանգ ծախք դացեր է սոյն ա-
պակիին շինութեան համար : Հե-
ղինակն շինութեան ժամանակ
ներկայ գտնուեր , և յետ աւարտ-
ման գործոյն՝ 1000 ֆրանգ պար-
գել տուեր է գործաւորաց :

Սուլթան Սեյիդի ընծայ : — Հը-
նախուղեց մեծ հաճութիւն պատ-
ճառած են՝ Մարսիլիոյ կողմերը
լերան մը ստորոտէն գտնուած
խել մը հնութիւնք , որք են՝
Սուլթան Սուլթանի կողմանէ
առ Ֆրանսուա հռչակաւոր թա-
ղաւորն Գաղղիոյ զրկուած ըն-
ծայք :

Նոր թանկէ չէ : — Ամերիկայի
մէջ քառամսորեայ ծովապահու-
թեամբ հռչակաւոր հանդիսա-
ցող և մեծագումար դրամ շա-
հող տօթթոր Թաննէրի կհետեւի
վիէնայի մէջ Հարսէն անուն
տօթթոր մը : Շարունակ երկու

ամիս չպիտի ուտէ , և կանգ-
եղեր թէ ո՛չ միայն չմեռնիր այլ
և մարմնոյն ալ ո՛րեւէ վնաս չը
պիտի լինի : Երկու շաբաթէ հետե-
սկսած է չուտել :

Կատալիս արտորոշիւնը : — Փոր-
ձով կհաստատեն որսորդք , թէ
կատուններն որսի համար շուներէն
յաջողակ են . որովհետեւ որսի
շուն մը որչափ փորձ ու ճար-
տար լինի՝ չկրնար ծառի վրայ
որսին ետեւէն իյնալ , բայց կա-
տուններն կրնան ոտով ոտ ցատ-
կելով թռչուններն և ուրիշ կեն-
դանեակներ որսալ : Ամերիկայի
մէջ մէկը որսի սովորեցունելով
կատու մը՝ ամեն օր նոյն միջո-
ցաւ իւր ուտելիքը կճարէ եղեր ,
առանց միսի կարօտ լինելու :
Այս մարդը վառողի հոտէն չա-
խորժելով՝ միայն իւր կատուն
հետն առած՝ թռչնաւետանտաւ
ներ կերթայ , և կատուն ամե-
նայն ճարտարութեամբ թռչնոց
բոյներն խոյանալով , վզերուն
անցունելով ճանկն , տիրոջ կներ-
կայացունէ յոխորտանօք : Եւ եթէ
երբեմն թռչունը կատուին գալը
տեսնելով՝ օրհասական ճգամբ
ծառէ ծառ թռչտելով փախտի
ու ապաստարանի հետամուտ
գտնուին , կատուն՝ բոլորովին
անտարբեր և անգութ՝ կյաջողի
յարձակիլ և կորզել : Ձարմանալի
է , որ կատուն բնաւ բռնածնե-
րուն համը չառնելով ամբողջա-
պէս կտանի : Օղը քիչ մը միգա-
պատ եղած ժամանակ , որսը ա-
ւելի առատ կլինի :

Ամերիկացիի այս փորձին վրայ ,
տարակոյս չկայ թէ կատունները
մեծ յարգ պիտի գտնեն որսոր-
դաց առջեւ , և ամեն տեղ կա-
տուններ պիտի գործածուին որսի
ժամանակ :

Նոր հաբէնադարան չէ : — Շուէտի
թաղաւորն իւր պալատան մէջ
հասարակաց մատենադարան մը
կառուցանել տուեր է : Խոստա-
ցեր է մեծ պարգեւներ տալ
հաղուագիւտ գիրք ու տետրակ
տանողներուն : Քաղաքապետու-
թիւնն ալ յիշեալ մատենադարա-
նին քով հիւսիսային կենդանեաց
յատուկ վայր մը շինել տուեր ,
և բաց ի ուրիշ կենդանեաց՝ 100
տեսակ ձուկ զետեղեր է : Անգ-
ղիացի քաղաքի մը Օսգար թա-
ղաւորին արձանը շիներ է մա-
տենադարանին մէջտեղը դնելու
համար . ինչպէս բոլոր տեսնող-
ները նոյնպէս և թաղաւորը ըս-
քանչանալով՝ 1000 լիրա նուիրեր
է արձանագործին , և Գերմանիոյ
գեղարուեստից ընկերութիւնն ալ
չքաղաւ մը : Գաղղիացի արձա-

